

**JĘZYKOZNAWSTWO TYPOLOGICZNE
I PORÓWNAWCZE UAM 2017/2018**

prof. dr hab.
Nicole Nau

ZAJĘCIA 21-11-2017

- ❖ Kategorie gramatyczne
- ❖ Kategoria rodzaju w języku francuskim
- ❖ Kategorie werbalne: osoba, czas, tryb

RODZAJ W JĘZYKU FRANCUSKIM MÓWIONYM

Ćwiczenie „Word Classes. French”

Zagadnienia:

- Jakie wyrazy pokazują rodzaj?
- Jak można opisać wykładniki formalne (procesy morfologiczne), tworzące formy rodzaju męskiego lub żeńskiego w tych wyrazach?

KATEGORIE CZASOWNIKA POLSKIEGO

(1) Które z tych kategorii mają funkcje semantyczne, a które składniowe? Które są fleksyjne, a które klasyfikujące?

(2) Jakie wykładniki formalne mają te kategorie w języku polskim?

- osoba
- czas
- aspekt
- tryb
- strona

OSOBA (*PERSON*)

Kategoria fleksyjna, funkcja syntaktyczna (przy czasowniku)

"aktualizuje wypowiedź przez odniesienie opisywanego stanu rzeczy do uczestników dialogu";

nadawca / odbiorca / inny (Grzegorzycykowa, s. 461)

(dodatek:) formy *inkluzywne* / *ekskluzywne*

Jeśli rozróżnienie na 'my' inkluzywne i ekskluzywne połączyć z rozróżnieniem w obrębie liczby na pojedynczą, podwójną i mnogą, kombinacji znaczeń znajdzie się dużo więcej. Porównaj zdania z języka puma [16]. Są różnymi sposobami powiedzenia „jemy ryż”, w zależności od tego, czy mówimy o osobie, do której się zwracamy, oraz czy chodzi o dwie, czy więcej osób:

'jemy ryż'	'my' =	category label
<i>keci roŋ caci</i>	'ty i ja'	liczba podwójna inkluzywna
<i>ke roŋ cee</i>	'ty, ja i przynajmniej jedna inna osoba'	liczba mnoga inkluzywna
<i>kecika roŋ cacika</i>	'on/ona i ja'	liczba podwójna ekskluzywna
<i>keka roŋ ceeka</i>	'oni i ja'	liczba mnoga ekskluzywna

*Uwaga: pierwszy wyraz jest zaimkiem osobowym ('my'), a ostatni czasownikiem 'jeść' odmienionym przez osoby.

CZAS (*TENSE*) I ASPEKT

Czas: Kategoria fleksyjna, funkcja semantyczna

"usytuowanie zdarzenia, o którym mowa, w czasie w stosunku do momentu aktu mowy" (równoczesność / uprzedniość / następczość) (s. 459)

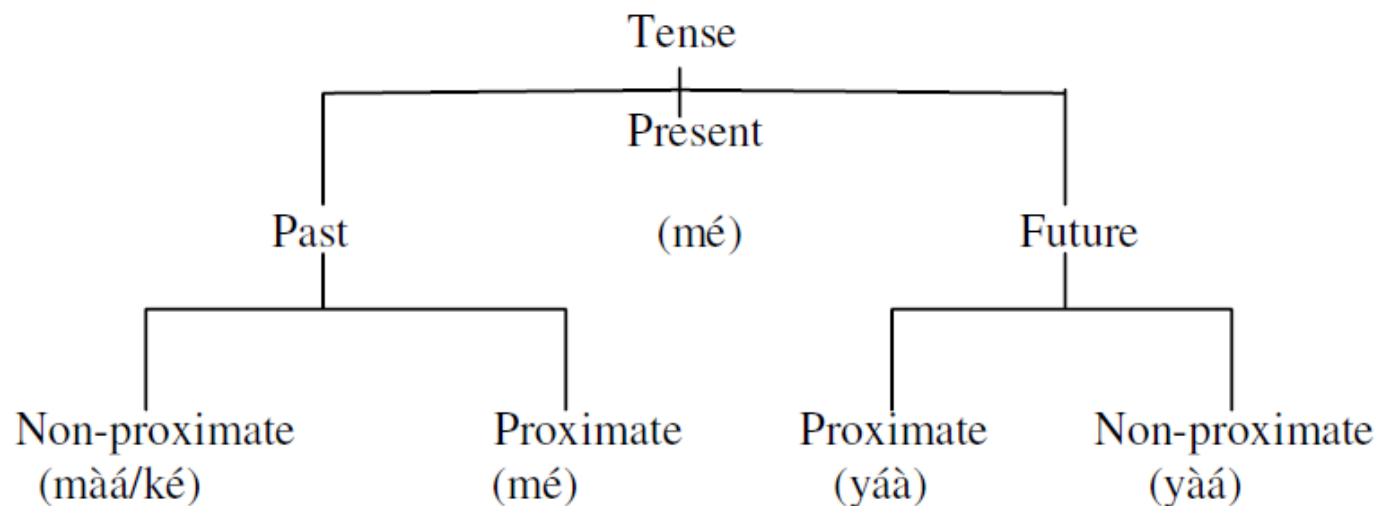
Aspekt: Kategoria klasyfikująca, funkcja semantyczna

Informuje "czy czynność zostaje ujęta całościowo wraz z jej zakończeniem, czy też ujęta jest w przebiegu" (s. 463)

"jest jednocześnie kategorią słowotwórczą" (nowe ujęcie)

CZAS W JĘZYKU IBIBIO (WILLIE & UDOINYANG 2012)

Figure 3. Tense system in Ibibio according to Essien (1990)

10a. é- yà- é- dí
2plS⁷ Fut 2plS come
They will come (but we don't know when)

b. é- yá- è- dí
2plS Fut 2plS come
They will come (shortly)

á-mà kót íngwèt
3SG-PST read book
'He read a book.'

CZAS W JĘZYKACH EUROPEJSKICH

polski

angielski

łotewski

fiński

francuski

TRYB (*MOOD*) I MODALNOŚĆ

Kategoria fleksyjna, funkcja semantyczna

"Istotą tej kategorii jest przekazywanie informacji o ustosunkowaniu nadawcy wypowiedzi do zdarzenia, o którym mówi." (modalność)

Modalność **epistemiczna**: nadawca uznaje zdarzenie za rzeczywiste / możliwe ...

Modalność **deontyczna**: nadawca uznaje zdarzenie za pożądane / zalecane ...

EWIDENCJALNOŚĆ

"tryb imperceptywny", "tryb nieświadka"

wskazaniu na źródło informacji, np. że mówiący to zna z relacji innych osób

Polski: *Jutro **ma** padać.*

Łotewski:

*Rīt būs / būs-**ot** sniegs.*

'Jutro będę / ma być śnieg'

*Viņš daudz strādā / strādāj-**ot**.*

'On dużo pracuje / podobnie dużo pracuje'